

**Regionale achterbanraadpleging
Astma Fonds**

Drs. Trudi Nederland

Juli 2004

Inhoud

1	Waarom een achterbanraadpleging?	3
2	De opbouw van het instrument: drie stappen	5
3	Prioriteitsstelling regiораadsleden	7
3.1	Voorwerk	7
3.2	De prioriteiten van de regiораadsleden	9
4	De raadpleging van de leden	11
4.1	De uitnodiging	11
4.2	Het verloop van de ledenraadvergadering	12
5	Een werkbaar plan	15

1 **Waarom een achterbanraadpleging?**

De 27 regionaden van het Astma Fonds geven in hun meerjarenbeleidsplan aan hoe zij de collectieve belangenbehartiging in hun regio willen vormgeven. Aan het Verwey-Jonker Instituut is gevraagd een methode van achterbanraadpleging uit te werken. Deze raadpleging betreft de onderwerpen voor collectieve belangenbehartiging met de bijbehorende doelstellingen. De prioriteitsstelling gaat in eerste instantie over de onderwerpen en doelstellingen voor het meerjarenplan. Het kan ook nodig zijn ieder jaar de eerder gemaakte prioriteiten bij te stellen, bijvoorbeeld door ontwikkelingen in de regio.

Om collectieve belangenbehartiging effectief op te zetten en uit te voeren is het belangrijk de ervaringskennis van de leden te benutten. Kennis over de knelpunten en behoeften die de leden in diverse situaties en op verschillende terreinen ervaren, kan een goede onderbouwing van de belangenbehartiging opleveren. De achterbanraadpleging is tevens een manier om de leden in de regio te betrekken bij die belangenbehartiging. Het draagvlak van de Regioraad kan worden vergroot als de leden meedenken over de inhoud, de achtergrond en het doel van de activiteiten van de Regioraad. En wellicht zijn er leden die zelf een deel(tje) van deze activiteiten willen uitvoeren.

Het Verwey-Jonker Instituut heeft voor de Reumapatiëntenbond een handboek over achterbanraadpleging gemaakt. Dit was onderdeel van het project *Benutting van ervaringsdeskundigheid ten behoeve van collectieve belangenbehartiging*¹. Voor de Regioraadpleging van het Astma Fonds is gekozen voor een variant van de in dit handboek beschreven instrumenten. Het gaat om een kwalitatieve benadering voor het verkrijgen van diepte-informatie. De onderstaande tekst bevat een uitleg van dit instrument. Het is tegelijkertijd een handleiding voor de toepassing van het instrument voor achterbanraadpleging in het Astma Fonds.

¹ Zie het rapport *Meer weten van de achterban. Handboek voor patiëntenorganisaties*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, 2002.

2 De opbouw van het instrument: drie stappen

Het uitgangspunt van het instrument voor achterbanraadpleging is het bieden van een eenvoudig toepasbare methode waarmee de Regioraad een keuze kan maken voor de inhoudelijke prioriteiten. De leden van de Regioraad kunnen de methode gebruiken tijdens hun vergadering en tijdens de algemene ledenvergaderingen. Het gaat om de invulling van de volgende punten voor het (meerjaren)beleidsplan² :

1. Welke kansen en bedreigingen ziet de Regioraad in het regionale veld voor het behartigen van de belangen van mensen met astma en COPD?
2. Welke inhoudelijke prioriteiten stelt de Regioraad voor het (de) komende (drie) jaar?
3. Welke globale doelen stelt de Regioraad ten aanzien van deze onderwerpen?
4. Welke strategie volgt de Regioraad bij het realiseren van deze doelen?

² Uit: *Gewenste output van de Regioraad*. Leusden: Astma Fonds, 2003, p.3.

Het instrument bestaat uit de volgende drie stappen:

1. De prioriteitsstelling van de regioraadsleden.
2. De raadpleging van de leden over hun behoeften en wensen op het gebied van belangenbehartiging.
3. Het voorleggen aan de leden van een uitgewerkt plan over de gekozen onderwerpen.

3 Prioriteitsstelling regiораads- leden

3.1 Voorwerk

De leden van de Regioraad gaan eerst aan de slag met voorbereidende werkzaamheden. Deze voorbereiding bestaat uit het inwinnen van informatie. Het gaat om informatie uit drie invalshoeken. De regiораadsleden kunnen de taken verdelen, zodat deze informatievergaring niet veel tijd in beslag hoeft te nemen. De drie invalshoeken zijn:

- (a) De inhoudelijke prioriteiten voor collectieve belangenbehartiging van de hoofdbeleidslijnen van het Astma Fonds.
- (b) De inhoudelijke prioriteiten van de leden uit de jaarlijkse ledenmonitor.
- (c) De ontwikkelingen en onderwerpen die regionaal spelen.

(a) De inhoudelijke prioriteiten van het Astma Fonds

Het beleid van het Astma Fonds voor collectieve belangenbehartiging vormt het kader voor de regionale belangenbehartiging. De hoofdbeleidslijnen zijn geconcretiseerd in zes programma's. Voor de Regioraden zijn met name de programma's Autonomie en Zorg & Preventie belangrijk. In die programma's zijn een aantal inhoudelijke prioriteiten gesteld.³

³ Zie *Werkplan Regioraden (2003)*, Leusden: Astma Fonds.

Voor het programma Autonomie zijn bijvoorbeeld de prioriteiten:

- Inkomenspositie
- Gezonde lucht werkt beter
- Gezonde scholen
- Mobiliteit
- Vrije tijd: sport en bewegen; verenigingsleven en vrijwilligerswerk; gezonde lucht in gemeenschappelijke ruimten (uitgaan, recreëren).

Informatie over de inhoudelijke prioriteiten is te vinden in het *Handboek Collectieve Belangenbehartiging voor Regioraden* en op extranet: ikbehartig.astmafonds.nl

Leden van de Regioraad kunnen zich via de factsheets snel op de hoogte stellen van de achtergronden en de inhoud van deze prioriteiten. Ook kunnen ze zich via de beleidsplannen informeren over de uitwerking van de prioriteiten op landelijk niveau: Wat doet het Astma Fonds landelijk op dit terrein? Hoe gebeurt dat? Wat zijn de resultaten?

(b) De inhoudelijke prioriteiten van de leden uit de Ledenmonitor

Een tweede informatiebron is de jaarlijkse Ledenmonitor waarin de prioriteiten van de leden van het Astma Fonds voor collectieve belangenbehartiging helder worden. In de ledenmonitor van 2004 gaven de leden drie belangrijke prioriteiten aan voor de belangenbehartiging op landelijk niveau. De grote meerderheid van de respondenten ziet het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek als voornaamste taak van het Astma Fonds. Uit de tabel blijkt dat 65% van de leden vindt dat het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek de belangrijkste taak is waar het Astma Fonds zich voor dient sterk te maken. Op de tweede plaats zetten de leden (58%) de lobby voor, en waar mogelijk beïnvloeding van, de wetgeving rondom het anti-rook- en anti-geurbeleid. Een derde belangrijke prioriteit van de leden is zorgen dat artsen en specialisten meer kennis en inzicht krijgen in nieuwe manieren van diagnosticeren en behandelen van luchtwegaandoeningen (45%).

Leden van de Regioraad kunnen naast de belangrijkste prioriteiten ook de andere scores bekijken. Ze kunnen pogen de uitkomsten van de landelijke monitor te vertalen naar het regionale

niveau. Zo kan het punt van het beïnvloeden van de wetgeving rondom anti-rook- en anti-geurbeleid regionaal als prioriteit voor belangenbehartiging worden opgepakt, bijvoorbeeld door het benaderen van de horeca in de regio voor meer rook- en geurvrije ruimten.

(c) Regionale ontwikkelingen

De derde belangrijke informatiebron voor prioriteiten in de belangenbehartiging betreft de ontwikkelingen op regionaal niveau. Welke onderwerpen spelen er in de regio zelf die van belang zijn voor mensen met een luchtwegaandoening? Leden van de Regioraad kunnen hierover informatie verzamelen via bijvoorbeeld de beleidsmedewerkers van het RPCP (denk aan de informatie van Informatie- en klachtenbureaus), via organisaties van zorgaanbieders, uit gezondheidsplannen van gemeenten, enzovoort. Verdeel de taken voor de informatieverzameling. Soms is een telefoontje met een beleidsmedewerker van een organisatie net zo informatief als het doorploegen van een beleidsnota.

3.2 De prioriteiten van de regioraadsleden

Op basis van deze voorbereidende werkzaamheden kan het eerste onderdeel van de prioriteitsstelling plaatsvinden. Tijdens een vergadering komen de regioraadsleden tot een voorstel aan de leden. Dit voorstel kan op de ledenvergadering centraal staan. Een goede werkwijze tijdens deze vergadering gaat als volgt:

- De regioraadsleden wisselen de informatie uit die is verzameld. Het is handig als de voorbereiders de belangrijkste punten kort op één bladzijde weergeven, zodat de informatie voor iedereen overzichtelijk en toegankelijk is.
- Na het uitwisselen van de informatie stellen alle regioraadsleden individueel een eigen topdrie op. Het is belangrijk dat daarbij meteen een haalbare en realistische doelstelling voor een onderwerp geformuleerd wordt. Een voorbeeld.

Prioriteit: anti-rookbeleid regionaal stimuleren.

Doelstelling: over een jaar zijn er in deze regio twee rookvrije horeca-instellingen (een café en een restaurant).

- Vervolgens noemt ieder regiораadslid haar of zijn topdrie. Bij iedere topdrie noemt het regiораadslid de bijbehorende doelstellingen en geeft hij of zij argumenten voor deze keuze. Over iedere topdrie volgt een (korte) inhoudelijke discussie.
- Daarna gaat de Regioraad een prioriteitenlijst opstellen. Dit kan door gezamenlijk de belangrijkste onderwerpen en doelstellingen vast te stellen. Het is echter transparanter om alle genoemde onderwerpen op een lijst te zetten. Deze lijst komt aan de muur te hangen. De regiораadsliden moeten die onderwerpen aanstrepen waarmee de Regioraad in ieder geval aan het werk zou moeten gaan. Beperk echter het aantal onderwerpen dat iedereen mag aankruisen, bijvoorbeeld maximaal vier onderwerpen.
- Voor iedereen zichtbaar ontstaat zo de prioriteitenlijst. Maak de uiteindelijk gekozen lijst niet te lang; kies bijvoorbeeld de vier of vijf meest aangekruiste onderwerpen. Deze prioriteitenlijst kan gebruikt worden voor het tweede onderdeel: *de raadpleging van de leden over hun prioriteiten voor belangenbehartiging.*

4 De raadpleging van de leden

4.1 De uitnodiging

De Regioraad besluit een algemene ledenvergadering te houden. Denk goed na over het tijdstip in relatie tot de achtergrondgegevens van de leden. Als er veel ouderen bij zijn, kies dan geen avondbijeenkomst maar vergader overdag door de week. Kies de eerste keer desnoods twee tijdstippen en kijk waar de meeste mensen komen.

Maak een aantrekkelijke uitnodiging. In die uitnodiging moet duidelijk gemaakt worden dat het gaat om het meedenken over de activiteiten die de Regioraad in de komende tijd gaat ontwikkelen. Benadruk het belang van de kennis van de leden voor het kiezen van de prioriteiten. Het gaat bij belangenbehartiging om de knelpunten en belemmeringen die zij in hun dagelijks leven met een luchtwegaandoening tegenkomen. Noem de prioriteitenlijst van de Regioraad nog niet, maar geef kort weer wat er speelt in de regio en wat de landelijke prioriteiten van het Astma Fonds en van de ledenmonitor zijn.

4.2 Het verloop van de ledenraadvergadering

De bijeenkomst bestaat uit de volgende vijf onderdelen:

1) Presentatie van de Regioraad over de opgestelde prioriteitenlijst

Een regioraadslid vertelt de aanwezigen over de opgestelde prioriteitenlijst. Hij/zij geeft uitleg over de achtergronden van de keuzes en over de bijbehorende doelstelling.

2) Tijd voor informatieve vragen

De aanwezigen kunnen informatieve vragen stellen over deze uitleg. *Zorg dat er nog geen inhoudelijke discussie plaatsvindt.* Die volgt na het informatieve gedeelte.

3) Schriftelijke discussie over de prioriteitenlijst

Hierna volgt de inhoudelijke discussie in de vorm van een schriftelijke ronde. Het voordeel van een schriftelijke discussie is dat iedereen op haar of zijn manier kan meedoen. Dit is een heel actieve vorm: iedereen is tegelijkertijd hard aan het werk. Deze werkwijze biedt de Regioraad bovendien in korte tijd veel informatie over wat de leden belangrijk vinden.

Verder is de methode ook leuk. Het is spannend en iedereen kan haar of zijn 'ei' kwijt.

Het gaat als volgt:

- Iedereen krijgt een A4'tje met boven aan één onderwerp uit de prioriteitenlijst. Zorg bij het uitdelen dat de verdeling onder de aanwezigen goed is. Voorbeeld hiervan: De prioriteitenlijst telt vijf onderwerpen. Zijn er elf mensen aanwezig dan zijn er twee leden met het eerste onderwerp van de prioriteitenlijst; twee leden met het tweede onderwerp enzovoort. Eén persoon krijgt als derde partij weer het eerste onderwerp. Zorg er ook voor dat de mensen met hetzelfde onderwerp niet naast elkaar zitten.

- Iedereen heeft een pen om aan het werk te gaan. De vraag is eenvoudig: Is dit een belangrijk onderwerp? Geef aan of je het daarmee eens bent of niet en waarom.
- Het is ook mogelijk een eigen prioriteit in te brengen in de reactie. Iemand kan bijvoorbeeld vinden dat niet het rookbeleid in de regio centraal moet staan, maar juist de luchtverontreiniging van grote industriebedrijven.
- Na een paar minuten worden de papieren doorgegeven (let als voorzitter op of mensen al klaar zijn en geef een seintje: 'u heeft nog een minuut de tijd om af te ronden'). De buurman of buurvrouw kan weer op het onderwerp reageren, maar ook op de mening van de voorgaande schrijver.
- Herhaal het doorgeven zeker drie keer, nog vaker is afhankelijk van de tijd. Zorg dat er voldoende tijd overblijft voor de nabespreking.

4) Nabespreking

Volg bij de nabespreking de prioriteitenlijst. Ga van onderwerp 1 na: Wat leveren de papieren op? Eerst vertelt een persoon wat er over onderwerp 1 aan meningen is opgeschreven, de tweede persoon met hetzelfde onderwerp vult aan. Vervolgens komen de andere onderwerpen aan de orde.

5) Keuze onderwerpen en doelstellingen

Afhankelijk van de consensus of het verschil in opvattingen kan er aan het eind van de avond wel of niet een gezamenlijke keuze gemaakt worden voor de onderwerpen waar de Regioraad mee aan de slag kan gaan. Als dit niet lukt gezien de verschillende meningen, zeg dan de aanwezige leden toe dat ze de uitslag nog krijgen.

De regionaadsleden maken de uiteindelijke keuze aan de hand van de verdere bestudering van de schriftelijke discussie. De aanwezigen op de ledenvergadering ontvangen in ieder geval allemaal het uitgewerkte uitvoeringsplan.

5 Een werkbaar plan

De Regioraad gaat met de opbrengst van de ledenvergadering aan de slag. Verdeel de onderwerpen onder de regioraadsleden en bereid per onderwerp een uitvoeringsplan voor. Een uitvoeringsplan is een soort draaiboek. Naast de doelstelling en de methoden van belangenbehartiging gaat het in dit draaiboek om het vastleggen van de gemaakte keuzes en de concrete afspraken voor de uitvoering. Het invullen van de vijf w's is een handige hulp:

- **wie gaat**
- **wat**
- **waarom**
- **wanneer en**
- **waar doen?**

Bij het maken van dit plan is een aantal voorbereidingen belangrijk:

- Verdiep je in de methode en procedure van werken van de organisatie waar je iets wilt bereiken. Dit geeft informatie voor het concreet uitzetten van het (deel)plan;
- Kijk hoe de verschillende onderdelen van een (deel)plan samenkomen, bijvoorbeeld in het samengaan van de tijdstippen van publiciteit en onderhandelingen met andere partijen;
- Verwerk de 'win-win' verhouding in het draaiboek. Het gaat bij belangenbehartiging bijna altijd om wederzijdse en onderling afhankelijke belangen. Zo is de horeca erbij gebaat om de groep niet-rokende consumenten binnen te krijgen.

Werk die uit, zodat je er steun aan hebt tijdens de uitvoering van een actie of activiteit.

Zie voor het maken van werk(uitvoerings)plannen ook het Handboek Regionale Belangenbehartiging.

Na het bespreken van de verschillende voorstellen kan de knoop worden doorgemaakt en het uitvoeringsplan worden vastgesteld. Verlies bij de uitwerking en de tijdsplanning de realiteit niet uit het oog: hoeveel tijd hebben de regiораadsleden (en de overige medewerkers) voor de activiteiten, wie kan er bij betrokken worden en hoe lang is er nodig voor de uitvoering?

Leg dit uitvoeringsplan nog een keer voor aan de leden in de regio. Vraag om opbouwende kritiek en naar de bereidheid om mee te werken aan (deel)taken.

Vergeet vervolgens niet om tijdens de uitvoering van de belangenbehartiging de leden *goed en regelmatig te informeren* over de voortgang en de behaalde resultaten. Laat hierbij ook de proceskant zien: Welke gesprekken zijn er gevoerd? Met wie? Wat is het vervolg op deze gesprekken? Beschrijf bijvoorbeeld kort welke horeca-eigenaren zijn benaderd, hoe ze reageerden en hoe het verder gaat. Een goede informatievoorziening is de belangrijkste voorwaarde voor draagvlakvergroting.

Colofon

opdrachtgever	Astma Fonds
auteur(s)	Drs. Trudi Nederland
redactie	Ida Linse
omslag	Korteweg Communicatie, Eindhoven
basisontwerp binnenwerk	Gerda Mulder BNO, Oosterbeek
opmaak	Bettina Delvaux
uitgave	Verwey-Jonker Instituut programma Maatschappelijke zorg en ge- zondheid, working paper D9453372-5_024E juli 2004

De publicatie

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2004